

שנאמר [דברים יג יא] "וסקלתו באבנים ומת".

אבל נביא שהסית אינו בסקילה אלא בחנק. שנאמר "דברים יג ו" "והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת!" וסתם מיתה האמורה בתורה, אינה אלא חנק.

ואף הדיוט המסית אינו חייב סקילה, אלא אם כן הסית את ההדיוט. אבל אם הסית את הרבים כגון שהסית את עיר הנידחת(36) — נידון בחנק.(37)

וכיצד היא הסתה, אמר המסית: יש יראה אליל עבודה זרה במקום פלוני. כך אוכלת, כך שותה,(38) כך מטיבה לעובדיה, כך מריעה עושה רעה לאלו שאינם עובדים אותה.

ומבאר המשנה היאך מעידים אותו: כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין מחביאים ואורבים עליהם על מנת להעיד עליהם ולהמיתם, אלא עושין הכל להצילם מן המיתה —

חזין מעונש מיתה זו שחייב בה המסית. ומעמידים ואורבים לו עדים, על מנת לדונו ולהמיתו.(39)

אולם עדיין יש לבאר את דברי רבי: ומאי וכן הוא אומר "ומת האיש אשר שכב עימה לבדו"?

הרי לפי פירוש זה בדברי רבי, אין חיוב השריפה נגזר עליה משום שהביאה הראשונה היתה בפסול, אלא משום שהחלה לחלל את הכהונה, אפילו שכבר נבעלה על ידי נישואין.

ואילו הבא על נערה המאורסה [המדובר בפסוק של "ומת האיש ההוא"], אינו מתחייב, אלא משום שזוהי הביאה הראשונה בדוקא. ואם כן, אין כל קשר בין שני ענינים אלו?

והתירוץ: סימנא בעלמא!⁽³⁵⁾ סימן הוא בלבד. ואין הפסוק שייך להלכה עליה דיבר רבי, ולא הובא אלא כפסוק המדבר בתחילת חילול.

מתניתין

[במשנה לעיל נג א נמנה אף המסית בין שאר הנסקלין. ולהלן מבאר המשנה את הלכותיו:]

המסית שנידון בסקילה — זה הדיוט.

38. פירש המאירי: כך מאכלת וכך משקה, וכן — כך מטיבה לעובדיה וכך מריעה למרחיקיה. כלומר, לאלו שמרחיקין ומתרחקין ממנה.

39. ביאר היד רמה, כי חומר זה שמצינו במסית אשר אינו קיים בכל חייבי מיתות שבתורה, נלמד מ: א. נאמר [דברים יג ז]: "כי יסיתך אחיך בן

אמך וכו' בסתר", והנה, על הסתה בפני עדים

35. עיין ביד רמ"ה שפירש בשם ר"ח, את "סימנא דעלמא" זה.

36. [יש מי שכתב שתלמיד חכם, אף הוא בגדר רביס.]

37. ואין לדייק מדברי המשנה, שהמסית את הנביא נידון בחנק ולא בסקילה. כיון שלא מצינו חילוק בין מסית את הנביא למסית את ההדיוט — רש"י.

ולא תכסה עליו" (42)

אמר המסית את דברי ההסתה לאדם **אחד**, יהיה **הוא** הניסת **אומר** לו למסית: **יש לי חבירים הרוצים בכך**, לשמוע דבריך לעבוד עבודה זרה. [על מנת שחביריו יעידו בו, שהרי הוא אחד, ועד אחד אינו נאמן להמיתו].

אם היה אותו המסית **ערום** וטוען כי **אינו**

אמר המסית **לשנים** לפני אנשים יחד את דברי ההסתה הללו — **הן עדין!** הם אלו שיעידו כנגדו, ואינם צריכים להתרות בו כבכל חייבי עונשים. (40)

ומביאין אותו לבית דין ומעידים עליו כי הסיתם — **וסוקלין אותו**. (41)

והמקור לכך שעושים הכל על מנת לתופשו ולהמיתו, שנאמר [דברים יג ט] "ולא תחמול

גלויים אי אפשר לחייבו — כיון שנאמר "כי יסיתך בסתר", ולא בפירסום. לחייבו סקילה בלא עדים — אי אפשר כיון שאין הורגים על פי אחד. אם כן, נמצאנו כי הדרך היחידה לחייבו גם בעדים וגם בסתר —

בהכמנה!

ב. נאמר בפרשת המסית: "לא תחמול ולא תכסה עליו", מכך למידין שמחמירין עימו בכל ענין.

הזמה הוא רק אם העד המזים אינו מכחיש את גוף העדות. אלא רק מעיד על העד כי 'עימנו הייתם'. אולם יתכן כי גוף העדות — אמת. רק שהעד המעיד עליה, לא היה שם. אבל, אם ביחד עם ההזמה ישנה גם הכחשה, וכגון שאמרו המזימים 'העד וההורג היו עימנו באותו זמן' ואם כן אינם מעידים רק נגד העדים, אלא אף מעידים כי עצם סיפור הדברים אינו יתכן שהרי ההורג עצמו היה עמינו, אין זו הזמה — אלא הכחשה.

והנה בדין מסית, הרי העדים הם אלו שמביאים אותו לבית דין. וכדברי המשנה "אמר לשנים — הם עדין". ואם יבואו שנים אחרים ויאמרו להם 'עמנו הייתם במקום פלוני' הרי שאין זו הזמה בלבד, אלא גם הכחשה בגוף העדות, כיון שהעדים מעידים כי אותו הסית. ואם כעת מעידים עליהם שלא היו שם, הרי בהכרח שגם לא היתה הסתה.

ואם כן, עדות זו על המסית, היא עדות שאי אתה יכול להזימה. ומוכח שאף אין מרחמין עליו לענין זה, ואין דורשים שתהיה עדותו, עדות שאפשר להזימה!

[עוד יש להוכיח מכאן, כי דין זה שצריך שכל עדות תהיה עדות שאפשר להזימה, הוא רק הלכה בהלכות עדות. אך אין דין בעיקר קיום העדות, דעות שאי אפשר להזימה אינה עדות כלל.

40. כתב המאירי כי דין זה שאינו צריך התראה, נאמר רק כלפי המסית. אולם הניסת אינו נידון אלא אם כן התרו בו. [ולהלן הבאנו מחלוקת בזה].

41. כתב החזון איש שאם חזר בו המסית מדבריו, קודם שפרש מן העדים — פטור. ואין חילוק בין אם חזר מעצמו ובין אם חזר על ידי הניסת.

42. יש מי שכתב [עיינין מרגליות הים] שבכלל זה שאין לחוס ולכסות עליו, אף אין צריך שהעדות המרשיעה אותו, תהיה עדות שאי אתה יכול להזימה. [ענין עדות שאי אתה יכול להזימה, שנינו לעיל מא א].

והוכיחו זאת מדברי הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות עדות הלכה ב', ששם מבואר כי דין

יכול לדבר בפניהם לפי שחושש הוא שמא יעידו בבית דין,

אזי מכמינין מחביאים ואורבים לו עדים אחריו הגדר, (43) והוא הניסת אומר לו למסית: אמור לי מה שאמרת — ביחוד! (44) כאשר אנחנו ביחידות ואין איש שומע

לנו. (45)

והלה, המסית אומר לו את דברי ההסתה, והוא הניסת אומר לו למסית: היאך נניח את אלהינו שבשמים, ונלך ונעבוד עצים ואבנים! (46)

אם הוא פתח והחל בדברי ההסתה. אך אם משכוהו להסית — אינו חייב על זה. כיון שכל עיקרו של מסית, הוא כאשר המסית בעצמו מסית את האדם מה'. אך מי שהוא מוסת ועומד — אין זה בכלל הסתה.

ולכן, במקרה זה שלפנינו, שאמר הניסת למסית: יש לי חבירים וכו', ועל ידי כך משכו לחזור על דברי ההסתה, אינו נעשה מסית. ולכן צריך הניסת לומר לו: היאך נניח את אלוקיננו שבשמים וכו'. ורק אם חזר המסית ואמר: כך יפה לנו — חייב. כיון שאמר זאת מעצמו ונעשה מסית על ידי כך.

אך אילו לא אמר הניסת היאך נניח את אלוקיננו, ומשום כך לא חזר המסית על דברי 'כך יפה לנו', אין המסית מתחייב, ואינו נידון על כך!

מה שאין כן במקרה הראשון המובא במשנה שפתח המסית מעצמו בדברי ההסתה, הרי שאף אם לא אמר הניסת היאך נניח וכו', הרי הוא מסית וחייב.

[ועיין ברש"ש שהוכיח מדברי התוספות שאף כאשר הסית שניים, צריכים הניסתים לומר לו "היאך נניח את אלוקיננו".]

45. כך פירש רש"י. והרש"ש כתב לפרש, כי ביחוד הכונה היא בבירור. והיינו שיאמר לו הניסת: חזור בבירור על דבריך הראשונים.

46. הקשה היד רמה: מדוע כאן, כאשר הניסת יחידי צריך לומר לו למסית: היאך נניח את אלוקיננו שבשמים וכו'. ואילו כאשר מסית שנים,

כיון שאילו עדות שא"א להזימה לא היתה עדות כלל, נמצא שהורגין את המסית על ידי עדות פסולה, וזה לא יתכן, כיון שסוף סוף לא הורגים אותו אלא על פי עדים.]

43. א. לכאורה, היה די שיעמד עד אחד מאחורי הגדר ויצטרף לעדות עם הניסת שבפנים הבית? וביארו, כי דין הוא שעדים המעידים על דיני נפשות, צריכים שיראו זה את זה. ולכן, כאשר אמר המסית את דברי ההסתה לשנים — הם עדין. כיון שנמצאים עמו יחד, ורואים זה את זה. אבל, כאשר הסית רק לאחד, והכמין לו הניסת עד אחר במקום אפל מחוץ לבית בו הם נמצאים, אין זה מועיל. כי אף שהעד שבחוץ רואה את המסית והניסת שבפנים, מכל מקום הניסת אינו רואה את העד שבחוץ. ובאופן זה אין העדות כשרה. ועיין עוד בקצות החושן סימן פ"א ס"ק י"ג.

ב. הקשה רעק"א: נאמר בתורה [דברים יג ז] "כי יסיתך אחיך בן אמך או בןך וגו'. וקשה, איך יתכן דין מסית בקרוב, הלוא הניסת פסול לעדות כיון שקרוב הוא. ואם כן, אף העדים שראו את ההסתה יחד עמו יפסלו, כיון שאם נמצא אחד מן העדים קרוב או פסול — עדותן פסולה?!

והתירוץ: כיון שמכמינים את העדים מחוץ לאותו מקום, ואין הניסת רואה אותם, הרי אלו כשתי עדויות נפרדות, ואין הניסת פוסל את עדותן.

44. ביאר היד רמה: חיובו של מסית אינו אלא

הדין הוא: אם חוזר בו המסית מדברי ההסתה, הרי זה מוטב!

מביאין אותו לבית דין, (48) וסוקלין אותו על פי עדותם!

ואם לא חזר בו (47) ואמר כך היא חובתנו, כך יפה לנו, אזי אלו העומדין מאחורי הגדר

וכן מסית האומר: אעבוד (49) [עבודה זרה], אלך ואעבוד, נלך ונעבוד, (50)

שהן עדין, אינם צריכים לומר לו כך. אלא מביאים אותו לבית דין וסוקלין אותו מיד. ותירץ: א. כיון שאומר המסית את דברי ההסתה בפני שנים שראויים הם לעדות — כהתראה דמי. לפי שיש לו מה לחשוש מהם במידת מה. ולכן אינם צריכים להשית לו כלום. אלא מביאים אותו לבית דין וסוקלין אותו. מה שאין כן כאשר מסית אדם אחד בלבד, שאינו ראוי לעדות נפשות כלל, צריך המסית התראה כל שהיא. ולכן משיב לו הניסת "היאך נניח את אלוקינו שבשמים" על מנת להרתיעו ולהתרתו מדברי ההסתה.

לנסות ולהשיב את המסית מדבריו. [והוסיף היד רמה כי לתירוץ זה, אף שיש לנסות ולהשית את המסית מדבריו, מכל מקום גם אם לא אמר הניסת היאך נניח וכו', עדיין נחשב כמסית, ואינו נפטר מחיובו.]

47. כתב המאירי שאף אם הניסת לא קיבל את דברי ההסתה, ולכאורה אין כאן הסתה שהרי לא הושפע ממנו, בכל אופן סוקלים אותו!

48. מבואר בתוספות לעיל ח ב ד"ה העדה, כי אף אין טוענים לו בבית דין טענות שיש בהם להפך בזכותו!

49. הקשה הכסף משנה: איך לשון זו 'אעבוד', משמשת כהסתה, הרי אינו אלא כמספר על מעשיו?

ויישב, שאומר המסית: אעבוד אני, בתחילה ואתה אחרי. וזו הסתה היא.

וכתב על זה החזון איש, דאם אומר אעבוד וכיון להסית בזה, וחברו ניסת על ידי כך, הוי מסית. ואין צריך לדברי הכסף משנה שיאמר לו המסית עבוד אחרי.

והנה מבואר בחזון איש כי אין דין באמירת הסתה מפורשת, אלא כיון שאמר אעבוד והלך ועבד וגרם לאחרים, הרי זה מסית.

ויש לעיין האם במעשה לבד, נחשב מסית. וכגון אדם חשוב שידוע שאם יעבוד, יש מי שיחקה אותו בכך, ועובד לשם כך להסית אחרים.

האם אף הוא מסית, או צריך שיאמר לאחרים אמירת הסתה על ענין העבודה.

50. החזון איש [לעיל סא א] ביאר את החילוק

ואף שמסית אינו צריך התראה כמו ששינונו, יש לומר כי אמנם אינו צריך התראה על מנת להמיתו. אלא ממיתין אותו אף בלא התראה. אך בכל אופן יש להזהירו ממעשהו! [וכן משמע בדברי התוס' לעיל ח ב ד"ה בעדה.]

ב. עוד תירץ היד רמה: כאשר מסית בפני שנים, ואומרים לו השנים: היאך נניח את אלוקינו שבשמים וכו', יתכן כי מה שיחזור בו המסית, אינו מחמת שאכן סבור כי טעה ושב הוא אל אלוקיו. אלא חושש הוא מן הניסתים שלא קיבלו את דבריו ועתה ילכו ויעידו בבית דין ויסקלוהו!

לפיכך, אף אם חוזר בו — אין חזרה זו אמיתית. ואינה מוכיחה כי עשה תשובה, ולכן אינם אומרים לו כלום. אלא יביאוהו לבית דין לאלתר.

ברם, כאשר הסית רק אחד שאינו ראוי לעדות, ואמר לו הניסת: היאך נניח את אלוקינו שבשמים. ומחמת כן חוזר בו המסית, מוכח כי חזרה זו — אמיתית היא. ולכן יש לו לניסת,

אזבח [לעבודה זרה], אלך ואזבח, נלך ונזבח,

אקטיר [לעבודה זרה], אלך ואקטיר, נלך ונקטיר,

אנסך [לעבודה זרה], אלך ואנסך, נלך וננסך,

אשתחווה [לעבודה זרה], אלך ואשתחווה, נלך, ונשתחווה,

— כל אלו בכלל דברי הסתה הם וחייב המסית סקילה!

גמרא

שנינו במשנתנו: **המסית** — זה הדיוט! ומדייקת הגמרא: **טעמא דהדיוט** רק הוא נידון בסקילה. **הא** אם מסית זה היה **נביא** ומתנבא בשם הקדוש ברוך הוא לעבוד עבודה זרה — **בחנק!**

עוד שנינו: ואין חייב סקילה אלא **המסית את ההדיוט**. **טעמא** דוקא דהסית יחיד. **הא** הסית רבים — **בחנק!**

ודנה הגמרא: **מתניתין מני**, לדברי מי נאמרה?

ומוכיחה הגמרא: **רבי שמעון היא**, **דתניא: נביא שהדיח** — נידון בסקילה. **רבי שמעון אומר** — נידון בחנק.

מדיחי עיר הנדחת — נידונים בסקילה. **רבי שמעון אומר** — נידונים בחנק.

ומבואר, כי משנתנו נאמרה לשיטת רבי שמעון.

אלא מעתה מקשה הגמרא: **אימא סיפא**, במשנה לקמן שהיא סוף משנתנו, כתוב: **המדיח שהדיח את הרבים, זה האומר: נלך ונעבוד עבודת כוכבים**.

ואמר רב יהודה אמר רב: מדיחי עיר הנדחת שנו בסוף משנתנו,

ואם כן קשה, הלוא לדעת רבי שמעון אין מדיחי עיר הנדחת נידונים בסקילה אלא בחנק, ואילו בסוף המשנה מבואר כי נידונים בסקילה,

ואם כן, הסיפא של המשנה, **אתאן לרבנן** כדעת רבנן נאמרה. הסוברים, שאף המדיחים את הרבים נידונים בסקילה.

וכי **רישא**, תחילת המשנה שמבואר בה כי רק המסית את היחיד בסקילה, אך המסית את הרבים נידון בחנק — **רבי שמעון היא**. ו**סיפא** שבה מבואר כי אף המסית את הרבים בסקילה — **רבנן?**

והביאור: **רבינא אמר: כולה**, כל משנתנו, כשיטת **רבנן היא!** ואם כן, איך יתכן שמיעטה הרישא את אנשי עיר הנדחת מסקילה?

התשובה: **ולא זו, אף זו קתני**. כונת המשנה ברישא היא, שלא רק המסית את היחיד

שתולה עצמו בחברו. ומשמע, שרק אם ילכו יחד אז יעבוד. ואם לא — לא. ואין כאן החלטה גמורה לעבודה. ומחדשת המשנה שאפילו כך — מסית הוא!

בין "אעבוד" ל"נלך ונעבוד". וכך: "אעבוד" זה לשון מוחלטת, וקובע ומחליט המסית שיעבוד. ומסית הוא את חברו שיעבוד עמו. אולם "נלך ונעבוד" אינו לשון מוחלטת. כיון

בסקילה. אלא אף זו, המסית את הרבים נידון בסקילה. ואין הכוונה למעט את מסית הרבים.

ומעתה יש ליישב את המחלוקת השניה שנחלקו בה רבנן ורבי שמעון. והיא, נביא שהדיח – בסקילה. רבי שמעון אומר – בחנק. והעמדנו משנתנו שרק מסית הדיוט נידון בסקילה, ואילו נביא שהסית – נידון בחנק.

אולם כעת שהעמדנו את משנתנו כדעת רבנן ודלא כרבי שמעון, יש ליישב היאך המשנה ברישא, ממעטת את הנביא מסקילה.

והביאור, רב פפא אמר: כי קתני ברישא של המשנה 'מסית זה הדיוט' אין הכוונה שרק הדיוט נידון בסקילה ולמעט נביא מעונש זה.

אלא כונת המשנה הדיוט, היא – להכמנה! כלומר, שכל מסית נוהגים בו מנהג הדיוטות, ומבזים ומקילים בערך חייו, עד כדי שמכמינים ואורבים לו עדים על מנת להמיתו. ואף אין מתרין בו קודם! (51)

ומשום כך נקראים הדיוטות. וכל המסיתים בכלל זה. (52) הן אדם פשוט והן נביא. ואם כן, מבוארת משנתנו לדעת רבנן, שאף נביא

שהסית – בסקילה!

[ומביאה הגמרא לבאר, היאך מכמינים ואורבים לו]

דתניא: ושאר כל חייבי מיתות שבתורה, אין מכמינין מחביאים את העדים ואורבים עליהן, חוץ מזו מיתת המסית.

כיצד עושין לו? מדליקין לו את הנר בבית הפנימי. ומושיבין לו עדים בבית החיצון, כדי שיהיו הן רואין אותו ושומעין את קולו, והוא המסית, אינו רואה אותן.

והלה הניסת אומר לו: אמור וחזור על מה שאמרת לי ביחוד, ביחידות זו שאנו בה עכשיו, שכביכול אין איש רואה ושומע אותנו.

והוא המסית אומר לו את דברי ההסתה. והלה הניסת, משיב ואומר לו: היאך נניח את אלהינו שבשמים, ונעבוד עבודת כוכבים.

אם חוזר בו המסית מדבריו – מוטב. ואם אמר המסית: כך היא חובתנו, וכך יפה לנו לעבוד עבודה זרה, אזי העדים ששומעין מבחוץ מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו! (53)

ודעת המאירי [הובא לעיל] שאין מועילה הכמנה בניסת, ואף צריך שיתרו בו ככל חייבי מיתות.

53. הקטע שלהלן אינו מופיע בגמרא שלפנינו, כיון שהושמט מחמת הצנזור. והוזכר קטע זה בראשונים כאן [עיין יד רמה]:

וכן עשו למסית ששמו בן סטדא [כתב היד רמה כי בן בן סטדא זהו יש"ו הרשע!] והיה הדבר בלוד, ותלאוהו בערב הפסח!

51. הוסיף היד רמה: כל מי שמקלין בחייו – נקרא הדיוט. ומי שמדקדקין בדינו נקרא גדול. דתנן [לעיל ב ב]: אין דנים לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול – אלא בבית דין של שבעים ואחד.

52. נחלקו הראשונים בדינו של הניסת שקיבל את דברי ההסתה: דעת היד רמה כי אף הניסת הוא בכלל הדיוט, ואין מדקדקין בדינו, ואף נוהגין בו בדרך הכמנה.

מתניתין

שנינו לעיל במשנה נג א כי אף המדיח, בכלל חייבי סקילה.

ומבאר המושג: המדיח — זה האומר "נלך ונעבוד עבודת כוכבים". ובגמרא מבואר שאמר כן והדיח את אנשי עיר הנידחת.

המכשף אף הוא נמנה בהמשנה לעיל נג א בכלל חייבי סקילה.

ומהו מכשף, זהו העושה מעשה כשפים ממש⁽⁵⁴⁾ ורק כאשר עשה מעשים אלו — חייב סקילה!

ולא האוחז את העינים שמראה לבריות

כאילו עושה מעשים, אך אינו עושה כלום. ומאחז זה, אינו בסקילה.⁽⁵⁵⁾

רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע: שנים מכשפים לוקטין קשואין על ידי כישוף. אחד לוקט קישואין ופטור, ואחד לוקט קישואין וחייב!

כיצד יתכן שעל אותו מעשה, אחד חייב ואילו השני פטור?

ומבאר המושג: העושה מעשה כגון שהיתה לפנינו שדה מלאה קישואין, וליקטה ממש בכישוף — חייב!

ואילו האוחז את העינים, כגון שמראה על ידי אחיזת עינים⁽⁵⁶⁾ כאילו הקישואים נתלקטו על ידי כישופו, אך האמת היא

חכמי הטבע] כמו שנודע בספרי הטבע שאין הדבר נמנע — רשאי לעשות!

משום שכל שהוא דבר טבעי אינו בכלל כישוף. ודומה לזה אמרו [שבת כז א] כל שיש בו משום רפואה — אין בו משום דרכי האמורי. וכן כל שנאסר בדברים אלו — לא נאסר אלא בלמד לעשות את מעשה הכישוף. אבל, להבין ולהורות — הכל מותר. [ויבואר היתר זה לקמן בסוף הפרק]

ולא עוד, אלא שאין מושיבין בסנהדרין אלא אם כן היו יודעים דרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי עולם הזה, כדי שידעו בטיב הענינים הבאים לפניהם.

55. אף שפטור הוא מדין מכשף, כתב הרמב"ם בפירוש המשניות שחייב הוא מכת מרדות מדרבנן!

56. יש מן הפוסקים שחילקו בדין האוחז את העינים, בין אם עושה אחיזה זו על ידי כישוף,

ומקשה הגמרא: וכי בן של סטרא הוא אותו אדם, הלוא בן של פנדירא הוא?

אמר רב חסדא: אכן בעל אמו, הוא סטרא. אולם הבעל עמו זינתה האם, פנדירא הוא, וממנו הולידה בן ממזר זה.

אולם גם על זה קשה: וכי בעל אמו נקרא סטרא, והלוא אינו אלא פפוס בן יהודה הוא?

ומיישבת הגמרא: אלא — אמו היא זו הקרויה סטרא.

והלוא גם זה אינו, שהרי: אמו מרים מגדלא נשיא הואי, מרים הקולעת שערם של נשים היתה אשה זו, ולא סטרא?

אלא: כדאמרי בפומבדיתא אשה זו סטרא דא. סטתה היא מבעלה, והולידה ממזר זה, ומשום כך נקראת סטרא.

54. כתב המאירי: כל שהוא נעשה בפעולה טבעית — אינם בכלל כשפים. אפילו ידעו לברוא בריאות יפות שלא מזיווג המין [כלומר שלא נולדו בלידה טבעית, אלא נוצרו על ידי

שנשארו כולם במקומם — פטור, שאין זה
כי שוף.

נמרא

שנינו במשנתנו: המדיח — זה האומר נלך
ונעבוד עבודה זרה.

על זה אמר רב יהודה אמר רב: **מדיחי עיר
הנדרת שנו כאן** שלא הדיח את היחיד כמו
מסית, אלא הדיח את הרבים.⁽⁵⁷⁾

שנינו במשנתנו: **המכשף** — זה העושה
מעשה וכו'. ורק על ידי מעשה — חייב.

תנו רבנן: דין **מכשפה** שמתה בסקילה,
שויים בו — **אחד האיש ואחד האשה.** לפי
שנאמר [לגבי אוב וידעוני, שמכשפים הם,
ויקרא כ כז] "ואיש או אשה כי יהיה בהם
אוב או ידעוני מות יומתו" וגו'. ואין חילוק
בין איש לאשה.

אלא מעתה: **אם כן, מזה תלמוד לומר** [שמות
כב יז] "**מכשפה לא תחיה**" שמשמע בפסוק
זה כי דין 'מכשפה' נאמר רק באשה?

התירוץ: מפני **שרוכ נשים מצויות בכשפים!**
ולא דיברה התורה אלא בהווה. אך לדינא,
אין הבדל בין איש לאשה.

ומבררת הגמרא: **מיתתן של המכשף או
המכשפה במה?**

רבי יוסי הגלילי אומר: נאמר כאן [שמות
כב יז] "**מכשפה לא תחיה**". ונאמר להלן
[לגבי מלחמת כיבוש שבע אומות — דברים
כ טז] "**לא תחיה כל נשמה**".

מזה להלן במלחמה, מיתתם **בסייף,** שנאמר
[במדבר כא כד] "ויכהו ישראל לפי חרב"
אף כאן במכשפה — בסייף!

רבי עקיבא אומר: נאמר כאן "**מכשפה לא
תחיה**". ונאמר להלן, לגבי המתקרב ונוגע
בהר סיני, בעת השראת השכינה במתן
תורה:

[שמות יט יג] "לא תיגע בו יד כי סקול יסקל
או ירה יירה **אם בהמה אם איש לא יחיה**".

מזה להלן בהר סיני נאמר "לא יחיה" ודינו
— **בסקילה,** אף כאן במכשפה נאמר "לא
תחיה" ודינה — **בסקילה!**

אמר לו רבי יוסי: אני דנתי על ידי לימוד
גזירה שוה כך: "**לא תחיה**" האמור
במכשפה, מ"**לא תחיה כל נשמה**" האמור
בשעה אומות. וממילא — עונשם סייף.

ואילו אתה רבי עקיבא, **דנת "לא תחיה"**
האמור במכשפה, מ"**לא יחיה**" האמור בסיני.

אנשי העיר, האם עדיין דין מדיחים עליהם,
ודינם בסקילה. או שכיון שעברו, בטל מהם דין
מדיחים ודינם הוא כדין כל אנשי העיר ומיתתם
בסייף.

וכתב המנחת חינוך כי הסביר נותנת שדין
מדיחים עליהם. שהרי גזירת הכתוב היא שדין
מדיחים בסקילה. ומה לי אם עברו גם כן או

שרק באופן זה פטור אבל אסור, לבין אם עושה
זאת על ידי זריזות ידים או תחבולה, שבאופן זה
— מותר אפילו לכתחילה.

57. המנחת חינוך [מצוה תס"ד אות ט"ז] הביא
בשם הספר משנת חכמים, שנסתפק במקרה
שהמדיחין עצמם עברו עבודה זרה בתוך כלל

ואם כן, כאשר לפנינו גזירה שוה הנלמדת משתי תיבות שוות, 'לא תחיה' מ'לא תחיה', ודאי יש להעדיף זאת, מלימוד גזירה שוה הנלמד משתי תיבות שאינם שוות לגמרי, כמו 'לא תחיה' מ'לא יחיה'!?

אמר לו רבי עקיבא: אני דנתי דין מיתה האמורה בישראל במכשף מבני ישראל, מדין מיתה האמור בישראל הקרב להר סיני, שריבה בהן הכתוב בישראל מיתות הרבה. וכאשר כתוב 'לא יחיה' נתכונה התורה, שמיתה זו — תהיה בסקילה.

ואילו אתה דנת את דינו של המכשף שהוא מישראל מדינם של עובדי כוכבים בסייף — שלא ריבה בהן הכתוב אלא מיתה אחת — סייף.

ב-10

ואם כן, אין ללמוד מכאן שצריך לדונו דוקא בסייף. שהרי כל מיתתם של גויים היא בסייף. ואין כל הוכחה שכאשר נאמר 'לא יחיה' אצל גויים, הכונה למיתת סייף, כיון

שלא נאמרה בהם מיתה אחרת.

בן עזאי אומר: נאמר [שמות כב יז] "מכשפה לא תחיה". ונאמר שם בסמוך — [שמות כב יח]: "כל שוכב עם בהמה מות יומת".

סמכו, הסמיכה התורה את ענין מכשפה לו — לענין שוכב עם בהמה, וללמד: מה שוכב עם בהמה בסקילה — אף מכשף בסקילה! (58)

אמר לו רבי יהודה: וכי מפני שסמכו ענין לו וכי מפני שדרשת את סמיכות הענינים [רבי יהודה עצמו אינו דורש סמוכין] אזי נוציא לזה את המכשף ממיתה קלה ונדון אותו בסקילה שהיא מיתה החמורה מכולן? (59)

אלא סובר רבי יהודה, ישנה ראייה אחרת שמכשף בסקילה: אוב וידעוני, (60) בכלל מכשפים היו. שאף הם עושים מעשי כשפים. ולמה יצאו ונכתבו בפני עצמן? (61)

הגזירה שוה שדורש רבי יוסי הגלילי "לא תחיה" מ"לא תחיה כל נשמה" שמיתתן בסייף, ודאי שכאשר ישנה גזירה שוה וישנה דרשה דסמוכין, מוציאה הגזירה מידי דרשא דסמוכין, ואם כן, אין להוכיח שרבי אינו דורש סמוכין? וביאר התוס' שהגמרא ביבמות דייקה זאת מלשונו של רבי "וכי מפני שסמכו ענין לו" וכו', ומשמע שרבי יהודה אינו דורש סמוכין בכל מקום.

60. אוב וידעני הם מגידי נסטרות ועתידות המגלים אותם באופני כישוף שונים.

61. דין מכשפה נאמר בשמות כב יז "מכשפה לא תחיה". ודין אוב וידעני נאמר בויקרא כ כז "ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעני מות

לאו, מכל מקום הם מדיחים — וכך נשארו!

58. דין סקילה בשוכב עם בהמה, נלמד מן הפסוק [דברים כ טז] "ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו דמיהם בם" ולומדים בגזירה שוה מ"דמיהם בם" שנאמר אצל שוכב עם בהמה, ל"דמיהם בם" שנאמר אצל אוב וידעוני [דברים כ כז] "ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם".

59. ביבמות ד א הוכיחו מכאן שרבי יהודה אינו דורש 'סמוכין'.

והקשה התוס' ד"ה וכו', מנין להוכיח שרבי יהודה אינו דורש סמוכין, יתכן כי סובר הוא את